

سلسلهٔ من یرد الله به خیراً یفقهه فی الدین (۹)
خداوند بهر کس اراده خیر داشته باشد او را در دین آگاهی میدهد .

ایمان به فرشتگان و تاثیر آن در زندگی امت اسلام

نوشته:

دکتر صالح بن فوزان الفوزان

عضو هیئت کبار علماء

و عضو کمیسیون فتوی در عربستان سعودی

ترجمهٔ أبو عبدالله:
إسحاق بن عبدالله بن محمد الدبیری العوضی

بسم الله الرحمن الرحيم مقدمه مترجم

جهان فرشتگان غیر از جهان انس و جن می‌باشد، جهان پاکی و خوشی و صفا است، و آنها مخلوقاتی با تقوی هستند، خدا را به حق عبادت می‌کنند، و آنچه به آنها امر شود انجام می‌دهند و به هیچ وجه مصعیت خدا را نمی‌کنند .

ایمان به فرشتگان یکی از اصول ایمان به خداست، و ایمان بنده کامل نمی‌شود مگر با ایمان آوردن به فرشتگان خدا، باری تعالی می‌فرماید: ﴿أَمِنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ﴾ . [البقره ۲۸۵] .

رسول به آنچه خدا بر او نازل کرد ایمان آورده و مؤمنان نیز همه بخدا و فرشتگان خدا و کتب و پیغمبران خدا ایمان آوردند] .

ایمان داشتن به فرشتگان مترتب بر چند چیز خواهد بود: تصدیق کردن بوجود آنها، مقام و منزلت آنها، اینکه آنها مانند انس و جن از بندگان و مخلوقات خدایند، اینکه هیچ عملی نمی‌توانند انجام دهند مگر بفرمان خدا، به هیچ وجه بخدا شرك نمی‌آورند، عرش با عظمت خدا را حمل می‌کنند، بزرگترین و عظیمترین سربازان خدایند، و غیر از اینها .

و ما این کتاب مهم که از جهان فرشتگان سخن می‌گوید ترجمه کردیم تا از زندگی پر بار آنها با خیر شده بر ایمان سرمشقی در پیروی از اسلام پاك از هر شائبه شود .

إسحاق بن عبدالله دبیری
ریاض ۱۴۱۹/۳/۲۵ هـ

مقدمه^۱ نویسنده

الحمد لله رب العالمین وصلى الله وسلم على نبينا محمد وعلى آله وصحبه

أجمعين أما بعد:

در حقیقت ایمان مسئله ای بسیار بزرگ است، زیرا اساس و بنیانی است که سعادت دنیا و آخرت بر آن بنیاد نهاده شده است و از بزرگترین مراتب دین است .

هنگامیکه جبریل علیه السلام در حضور صحابه نزد حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله آمد و در مورد اسلام و ایمان و احسان پرسید، گفت ای محمد! در مورد اسلام به من بگو، رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «الإسلام أن تشهد أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله، وتقيم الصلاة، وتؤتي الزكاة، وتصوم رمضان، وتحج البيت إن استطعت إليه سبيلا». [ابن خزيمة ودارقطنی]. اسلام عبارتست از: گواهی دهی و یقین نمائی که معبودی بحق جز خدای یکتا نیست، و محمد فرستاده خداست، و نماز را بر پا داری، و زکات بدهی، و ماه مبارك رمضان را روزه بگیری، و به حج خانه خدا بروی اگر توانائی راه آنرا از قبیل توشه و سواری و غیره داری .

پس آنحضرت صلی الله علیه و آله اسلام را به انجام ارکان پنجگانه فوق تفسیر نمود، جبریل در جواب گفت: راست گفتی . پس: در مورد ایمان به من بگو . حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود: ایمان عبارت است از این که: به یگانگی خداوند — در ذات و صفات و أفعالش — و به فرشتگان، و کتابهای خدا — که بر پیامبران نازل شده است — و پیغمبران خدا — که برای راهنمایی بشر آنان را فرستاده است — و روز قیامت — و آنچه مشتمل است بر آن از جزای اعمال و زندگی پس از مرگ و حساب و بهشت و دوزخ — و

سرنوشت یعنی تقدیر به خیر و شر همگی اینها ایمان بیاوری . پس آنحضرت ﷺ ایمان را به تصدیق به ارکان ششگانه بالا تفسیر نمود، جبریل گفت: در مورد احسان به من بگو . آن حضرت فرمودند: نیکوکاری عبارت است از این که: طوری خدا را عبادت و بندگی کنی که گویا خدا را می بینی، و اگر تو خدا را نمی بینی این یقین را داشته باش که خدا تو را می بیند .

آنحضرت ﷺ بیان کرد که نیکوکاری فقط يك رکن دارد و آن اینکه خدا را بگونه ای عبادت کنی که او را می بینی، و اگر تو او را نمی بینی او تو را می بیند .

پس اینها مراتب سه گانه دین است: اسلام، ایمان، و نیکوکاری، هر مرتبه ای از مراتب آن رکنی دارد، و رکن هر چیز ستون آن چیز است که بر آن ایستاده و پا برجاست، و رکن خانه ستونی است که خانه بر آن بنا شده است .

پس ایمان بر شش رکن و ستون استوار است، که اگر یکی از ارکان آن سقوط کند انسان مؤمن نخواهد بود زیرا یکی از ارکان و ستونهای آنرا از دست داده است .

پس ایمان فقط بر ارکانش استوار است، چنانکه ساختمان بجز بر ارکان و ستونهای خودش ثابت و استوار نخواهد شد .

و این ارکان ششگانه در قرآن ذکر شده است، گاهی ارکان ششگانه یکجا در قرآن ذکر شده است، و گاهی بعضی از آنها فقط ذکر شده است، چنانکه باری تعالی می فرماید: **«وَلَكِنَّ الْبِرَّ مِنْ آمَنٍ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ»** . [البقره ۱۷۷] . [ولیکن نیکوکار کسی است به خدا، روز جزا، فرشتگان خدا، کتابهای خدا، پیغمبران خدا ایمان بیاورد] .

در این آیه خدا پنج رکن از ارکان ایمان را ذکر نموده است .
و همچنین خداوند می‌فرماید: **﴿أَمِنَ الرَّسُولُ بَمَا أَنْزَلَ إِلَيْهِ
مِن رَّبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَأَتْكَتَهُ وَكُتِبَ لَهُمْ لِكُلِّ فِرْقٍ
بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ﴾** . [البقره ۲۸۵] .

[پیغمبر ایمان آورد به آنچه از نزد خدا بر او نازل شد، و
مؤمنان همه به خدای یکتا، فرشتگان خدا، و کتابهای خدا ایمان
آوردند و گفتند: میان هیچیک از پیغمبران خدا فرقی قائل
نمی‌شویم — بلکه به همه ایمان داریم —] .

در آیه کریمه گذشته چهار رکن از ارکان ایمان ذکر شده است .
و گاهی باری تعالی دو رکن آن را بیان می‌فرماید و آنهم: ایمان
به خدا و روز رستاخیز، چنانکه می‌فرماید: **﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا
وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَى وَالصَّابِئِينَ مِنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾** .
[البقره ۶۲] . [محققاً مردمیکه ایمان آوردند و مردمیکه بنام یهود
و نصاری معروف بوده اند و صابئین (فرشته پرستان، یا ستاره
پرستان) هر يك از آنان که به خدا و روز قیامت ایمان بیاورند] .
اما ایمان به سرنوشت و تقدیر را خداوند در دو آیه ذکر نموده
است: **﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾** . [القمر ۴۹] . [ما هر چیز
را که آفریدیم به قدر و اندازه و از روی تقدیر بود]، و **﴿خَلَقَ كُلَّ
شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا﴾** . [الفرقان ۲] . [او سبحانه و تعالی همه
چیز را آفرید و برای هر آفریده ای اندازه و سرنوشتی قرار داد] .

ایمان به فرشتگان یعنی چه؟

مطلب مورد بحث ما در اینجا ایمان به فرشتگان است که
یکی از ارکان ششگانه ایمان می‌باشد و معنی آن: تصدیق به
وجود آنها و تصدیق به اعمال و کردار آنهاست که در دنیا و

آخرت انجام می‌دهند . و فرشتگان خلقی از مخلوقات خدایند، خداوند آنانرا برای عبادت خودش و انجام دستورهایش در دنیای هستی آفریده است، آنان را برای اجرای دستورات خود می‌فرستد، و آنان مخلوقاتی از عالم غیب هستند که ما آنها را با چشم مشاهده نمی‌کنیم، لیکن به آنها ایمان قطعی داریم که هیچ شك و تردیدی در آن راه ندارد، زیرا خداوند و رسول الله ﷺ از آنها بطور قطعی خبر داده اند تا ما بطور یقین به آنها ایمان آوریم .

فرشتگان از چه چیزی آفریده شده اند

فرشتگان از نور آفریده شده اند چنانکه در حدیث آمده که خداوند سبحانه فرشتگان را از نور و ابلیس را از آتش و بنی آدم را از گل آفریده است .

صفات فرشتگان

فرشتگان خلقی از مخلوقات خدا از عالم غیب هستند و هیچ کس غیر از خدا تعداد و چگونگی آنانرا نمی‌داند .

بعضی از صفات فرشتگان عبارتند از:

اولاً: آنها بزرگترین و عظیمترین سربازان خدایند .

﴿ولله جنود السموات والأرض﴾ . [الفتح ۴] . [سپاههای

آسمانها و زمین از آن خداوند است] . و هنگامیکه خداوند

صحبت از نگهبانان جهنم می‌کند چنین می‌فرماید: ﴿عليها تسعة

عشر﴾ . [المدثر ۳۰] . [برای آن — یعنی جهنم — نوزده

نگهبان است] . و می‌فرماید: ﴿وما جعلنا أصحاب النار إلا

ملائكة وما جعلنا عدتهم إلا فتنة للذين كفروا﴾ . [المدثر ۳۱] .

[و ما نگهبانان دوزخ را مگر فرشتگان قرار ندادیم، و تعداد

ایشان را مگر آزمایشی برای مردمی که کافر شدند نگردانیدیم] .

و أصحاب جهنم: نگهبانان آتش هستند، یعنی در جهنم نوزده فرشته بر آتش پاسبانی می‌دهند، و آنرا روشن کرده امور آن را بدست دارند .

یکی از کفار وقتی تعداد نگهبانان آتش را شنید — بخیال او که تعدادشان کم است — گفت: من بر آنها چنین و چنان می‌کنم، یعنی وقتی داخل جهنم شدم با آنها جنگ کرده بر آنان غلبه می‌کنم و از آتش بیرون می‌آیم، آنهم از باب مسخره و استهزاء این سخنان را گفت . باری تعالی در جواب وی فرمود: **﴿وما جعلنا أصحاب النار إلا ملائكة﴾** . [المدثر ۳۱] .
[ما نگهبانان جهنم را قرار ندادیم مگر از فرشتگان] .

یعنی آنها از بشر نیستند بلکه فرشته اند .
اگر این شخص با خود می‌گوید که من قدرتمند و شجاع هستم و جلوی چندین نفر از بشر مقاومت می‌کنم، نمی‌تواند مقابل یکی از فرشتگان بایستد .

باری تعالی می‌فرماید: **﴿وما جعلنا أصحاب النار إلا ملائكة﴾** . [المدثر ۳۱] . [ما پاسبانان جهنم را قرار ندادیم مگر فرشتگان] .
یعنی آنان را از جن و انس قرار نداده است . و می‌فرماید: **﴿وما جعلنا عدتم إلا فتنة للذين كفروا ليستيقن الذين أوتوا الكتاب ويزداد الذين آمنوا إيماناً ولا يرتاب الذين أوتوا الكتاب﴾** . [المدثر ۳۱] . [و ما تعداد آنها را مگر آزمایشی برای کفار نگردانیدیم تا اهل کتاب یقین نمایند و اهل ایمان بر ایمان خود بیفزایند و اهل کتاب و مؤمنان شك و شبهه نورزند] .

و می‌فرماید: **﴿وليقول الذين في قلوبهم مرض﴾** یعنی کفار **﴿ماذا أراد الله بهذا مثلاً﴾** . [المدثر ۳۱] . [و برای اینکه

مردمیکه در دلهایشان بیماری نفاق است و مردمیکه کافرند بگویند خدا از این مثال ذکر و تعداد نگهبانان دوزخ چه ایراده نموده است؟! . پس آنان تهمت زده و تعداد فرشتگان را کم می‌دانند و می‌گویند: چگونه این آتش بزرگ که در آن تمامی مخلوقات خداست فقط نوزده فرشته بر آن پاسبانی می‌دهد؟

باریتعالی در جواب می‌فرماید: **﴿وَمَا جَعَلْنَا عَدْتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا﴾** . [المدثر ۳۱] . [و ما تعداد آنها را مگر آزمایشی برای کفار نگردانیدیم] . پس هیچ کس بزرگی فرشتگان و آنچه در زمین و آسمان از نگهبانان و پاسبانان است غیر از خدا کسی دیگر نمی‌داند نه کفار و نه غیر از کفار .

دوم: خلقت فرشتگان خلقتی عظیم و بزرگ است چنانکه باریتعالی می‌فرماید: **﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا أُولَىٰ أَجْجِحَةِ مِثْنَىٰ وَثَلَاثِ وَرَبَاعٍ﴾** . [فاطر ۱] . [حمد و ستایش خدا راست که آفریدگار آسمانها و زمین است و فرشتگان را پیام رسان فرستادگان بسوی انبیاء گردانده است، فرشتگانی که دارای بالهای دوگانه و سه گانه و چهارگانه اند] . یعنی بعضی از فرشتگان دو بال دارد، و بعضی دیگر سه و یا چهار بال دارد، و بعضی از آنها بالهای بیشتری دارند .

چنانکه رسول الله ﷺ جبریل را دید که ششصد بال داشت و هر بال آن افق را پوشانیده بود .

این يك فرشته از فرشتگان است که خداوند آنها قوی قدرتمند توصیف نموده، چنانکه می‌فرماید: **﴿عَلِمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى﴾** . [النجم ۵] . [وحی را به او فرشته بس نیرومند جبریل علیه السلام آموخت] .

و می‌فرماید: **«ذو مرة فاستوی»** . [النجم ۶] . [دارای عقل فراوان، و رأی صحیح و رسا، و منظری خوب که بخلقت کامل (به همان صورتی که خدا او را بر آن آفریده بود) بر رسول جلوه کرد]، یعنی قوی و خوش اندام می‌باشد .

سوم: فرشتگان به اجازه خداوند قدرتمند هستند و دلیل بر توانائی و قدرتمندی آنان این است که اگر خداوند به یکی از آنان فرمان دهد در جهان فریاد می‌کشد و تمامی خلق هلاک میشوند، چنانکه بر قوم ثمود چنین آمد و بوسیله فریاد فرشته همه هلاک شدند . جبریل فریادی بر آنان زد چنانکه باریتعالی می‌فرماید: **«إنا أرسلنا عليهم صيحة واحدة فكانوا كهشيم مختظرا»** . [القمر ۳۱] . [ما بر آنان يك آواز هولناك فرستادیم و آنها مانند خار و خاشاکی شدند که از سایبان ساز می‌مانند] . پس قلبهایشان از درونشان کنده شد و مردند و خاشاکی بیش از آنها باقی نماند .

عادت بادیه نشینان عرب این بود که اگر به جائی کوچ می‌کردند در آنجا هیزم جمع کرده و از آن آغل (حصاری) برای گوسفندان و حیوانات خود درست می‌کردند تا از حیوانات دیگر محفوظ بمانند، و این هیزم خشک شده و تبدیل به خس و خاشاک میشد .

پس قوم ثمود با وجود قدرت و توانائی و نیروی زیادی که از آن برخوردار بودند بر اثر شنیدن آواز هولناک یکی از فرشتگان مانند این هیزم های خشک به خس و خاشاک تبدیل شدند .

و این جبریل علیه السلام بود که خداوند به او فرمان داد تا قریه های قوم لوط که هفت دهکده بود و در آن بشر و ساختمانها و توشه و حیوانات خیلی زیادی وجود داشت آنان را بر طرف

بال خود حمل نماید و بالا برد تا اینکه فرشتگانی که در آسمان بودند صدای سگها و اذان خروس های آنان را شنیدند، سپس آنان را از آنجا وارونه کرده به زمین انداخت، و این نمونه ای از قدرت و قوت فرشتگان علیهم السلام می باشد .

إسرافیل علیه السلام مأمور به دمیدن در صور است و آنهم ^(۱) شاخ و شیپوری است که ارواح بنی آدم از اول تا آخر آنها در آن جمع شده است سپس إسرافیل علیه السلام یکبار در آن می دمدمد و تمامی ارواح بنی آدم از آن شیپور پرواز کرده به اجساد و بدن آنها داخل می شود و این دمیدن بعثت یعنی برخاستن می باشد و قبل از این دمیدن، دمیدن بی هوشی است، و با این دمیدن هر چه در دنیا بین زمین و آسمان است از بین میرود و می میرد بجز آنچه خدا بخواهد .

باریتعالی می فرماید: **«وَنفِخُ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ»** . [الزمر ۶۸] . [و مردند، مگر کسانی که خدا آنان را جدا کرد و بقای آنان را خواست] .

سپس بار دیگر در آن شیپور دمیده شد و آنهم دمیدن زنده شدن است: **«فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ»** . [الزمر ۶۸] . [ناگهان همه زنده شده می ایستند و نگاه می کنند] . این یکی از فرشتگان خداوند است، و این یکی از کارهای اوست که خداوند به او فرمان می دهد .

(۱) معنای صور: بادی است که إسرافیل در روز رستاخیز در صور یعنی شیپور و بوق خود می دمدمد و مردگان زنده می شوند .

پس فرشتگان مخلوق بزرگی از مخلوقات خداوند، و آنان را برای عبادت خود و انجام دستورات خود آفریده است .
 باری تعالی می‌فرماید: **﴿بل عباد مكرمون لا يسبقونه بالقول وهم بأمره يعملون يعلم ما بين أيديهم وما خلفهم ولا يشفعون إلا لمن ارتضى وهم من خشيته مشفقون﴾** . [الأنبياء ۲۶ - ۲۸] .
 [بلکه آنان همه بندگان گرامی خدا بودند، همیشه گفتار ایشان بعد از گفتار خداست، همیشه مطیع فرمان خدای خود هستند، علم خدا به همه کردارشان إحاطه دارد، گذشته و حال و آینده شان را می‌داند، و شفاعت و میانجیگری شان به فرمان خداست تا شفاعت برای کسانی کنند که خدا رضایت به شفاعت از آنان دارد و ایشان همیشه از ترس خدا بیمناکند] .
 و این توصیفی است برای فرشتگان .

کارهائیکه فرشتگان به آن مکلفند

فرشتگان کارهائی دارند و هر يك از آنها مكلف به عمل معینی هستند و هیچ تأخیری در انجام آن کار را نمی‌کنند، بلکه فوراً آنرا انجام داده و خداوند را نافرمانی نمی‌کنند .
 چنانکه خداوند می‌فرماید: **﴿عليها ملائكة غلاظ شداد لا يعصون الله ما أمرهم ويفعلون ما يؤمرون﴾** . [التحریم ۶] .
 [فرشتگانی سخت و شدید بر آتش گماشته شده‌اند، آنان از دستورات خدا سرپیچی نمی‌کنند و به دستورات او عمل می‌کنند] .

بعضی از اعمال و کردار فرشتگان

اولاً: فرشتگانی هستند که مأمور جهنمند و نام آنان نگهبان است، و موکل به آتش و تعذیب جهنمیان می‌باشند .

دوم: فرشتگانی هستند که مأمور به حمل عرش خداوند سبحانه و تعالی می‌باشند، چنانکه باری تعالی می‌فرماید: ﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا﴾ . [غافر ۷] . [فرشتگانی که عرش با عظمت الهی را حمل می‌کنند، و آنانیکه پیرامون عرشند و به تسبیح و ستایش پروردگارشان مشغولند، هم خود به خدا ایمان دارند و هم برای اهل ایمان از خدا آمرزش و مغفرت می‌طلبند که ای پروردگاری که علم و رحمت بی‌منتهايت همه عالم را فرا گرفته است تو بلطف و کرم گناه آنانکه توبه کرده و رضای تو را پیمودند پیامرز] . و همچنین می‌فرماید: ﴿وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ﴾ . [الحاقه ۱۷] . [عرش پروردگارت را در آن روز (یعنی قیامت) هشت فرشته حمل می‌کنند] .

تعداد حمل کنندگان عرش

حمل کنندگان عرش چهار فرشته اند و روز قیامت تعداد آنان زیاد شده به هشت فرشته می‌رسند .
و عرش خداوند از بزرگترین مخلوقات خداست که روز قیامت هشت فرشته آنرا حمل می‌کنند .
و این بر قدرت و توانائی فرشتگان دلالت دارد، زیرا آنان این عرش بزرگ را که از بزرگترین مخلوقات خدا است بر دوش خود حمل می‌کنند .

سوم: و تعدادی از فرشتگان مأمور وحی هستند چنانکه باری تعالی می‌فرماید: ﴿يُنزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ﴾ . [النحل ۲]

[خدا فرشتگان را به روح جان بخش و فرمانش بر هر که از بندگانش که بخواهد فرود می‌فرستد تا بزرگترین نعمت را که نعمت یافتن توحید و مایه زندگی سعادت بار است بمردم برسانند به اینکه آگاه کنید مردم را به اینکه معبودی بحق غیر از خدای یکتا نیست و بنابر این از من و از عقاب من بترسید].

و الروح، چند معنی دارد که از جمله معانی آنها چنین است:

روح بمعنى: وحی، و آنرا روح نامیده اند زیرا قلبها را زنده می‌کند چنانکه باران زمین را زنده می‌کند، و چنانکه روح و جان آفریده شده بدن حیوانات را زنده می‌کند.

روح بمعنى: قرآن، چنانکه خداوند سبحانه و تعالی می‌فرماید: **﴿وَكذَلِكَ أوحينا إليك روحاً من أمرنا﴾** . [الشوری ۵۲]. [وحی به تو فرستادیم چنانکه وحی بر پیغمبران پیش از تو نازل فرمودیم]، در این آیه روح بمعنی قرآن است، زیرا بوسیله قرآن دلهای اهل ایمان زنده می‌شود، همانطوریکه زمین با باران زنده می‌شود دلهای مؤمنان با قرآن زنده می‌شود.

و روح بمعنى: جبریل است، و او بزرگترین و بهترین و شرافتمندترین فرشتگان است که قرآن را از نزد خداوند عز و جل بر محمد ﷺ نازل فرموده است.

خداوند جل شأنه می‌فرماید: **﴿نزل به الروح الأمين علی قلبك لتكون من المنذرين بلسان عربي مبين﴾** . [الشعراء ۱۹۳ - ۱۹۵]. [قرآن را خدای یکتا بوسیله جبریل الروح الأمين بر دل تو فرود آورد و بزبان تو که زبان عربی فصیح و آشکار است قرار داد تا قوم خود را بوسیله قرآن از عذاب خدا بترسانی و به راه ایمان و تقوی برسانی].

پس جبریل علیه السلام قرآن را بر قلب پیامبر صلی الله علیه و آله نازل کرد و پیامبر صلی الله علیه و آله آنرا بر امت خود تبلیغ فرمود . خداوند تعالی در آیه دیگر می‌فرماید: **﴿قل نزله روح القدس من ربك﴾** . [النحل ۱۰۲] . [بگو ای رسول خدا که: روح پاک یعنی جبریل علیه السلام قرآن را از نزد پروردگارت فرود آورد] . یعنی جبریل علیه السلام روح القدس است .

صفات جبریل علیه السلام

خداوند جل جلاله جبریل را به صفت‌های عظیم و بزرگی توصیف فرموده: چنانکه می‌فرماید: **﴿فلا أقسم بالخنس الجوار الكنس واللیل إذا عسعس والصبح إذا تنفس إنه لقول رسول کریم ذی قوة عند ذی العرش مکین مطاع ثم أمين﴾** . [التکویر ۱۵ - ۲۱] . [چنین نیست، قسم یاد می‌کنم به ستارگان باز گردنده، که بگردش آیند و در مکان خود رخ پنهان کنند، قسم به شب تاریک که روی جهان را تاریک گرداند، قسم به صبح روشن که دم زند، که همانا قرآن کلام رسول بزرگوار حق است که فرشته با قوت و قدرتست، و نزد خدای مقتدر عرش با جاه و منزلت است، و فرمانده فرشتگان و امین وحی خداست] .
صفت اول: قدرت .

چنانکه باری تعالی می‌فرماید: **﴿ذی قوة عند ذی العرش﴾** . [التکویر ۲۰] . [او دارای نیرو و قدرتی است که توانائی حمل قرآن و آنچه به او امر شود را دارد، و او نزد پروردگار صاحب عرش دارای منزلت و مکان است]، **﴿ذی العرش﴾** [صاحب عرش و آنهم خداوند عز و جل می‌باشد]، **﴿ذی قوة﴾** . [فرشته نیرومند و با قدرت است] . این صفت جبریل علیه السلام است .

صفت دوم: منزلت **«مکین»** . [نزد پروردگار صاحب عرش دارای منزلت و مکان است] .
یعنی صاحب منزلت و مکان نزد خداوند که کسی غیر از او به چنین مقام و منزلتی نمی‌رسد .
صفت سوم: طاعت **«مطاع»** . [در بین فرشتگان فرمانروا (فرمانده) است] . تمامی فرشتگان به امر و فرمان خداوند از جبریل اطاعت می‌کنند .
صفت چهارم: امانت **«امین»** . [در حمل قرآن و تبلیغ آن به رسول الله ﷺ و آنچه به او امر شود امین است] .
یعنی بر وحی امین است، هیچ چیزی از آنرا کم و زیاد نمی‌کند بلکه آنرا همچنانکه خداوند نازل کرده می‌رساند .
محمد ﷺ جبریل را مشاهده نمود: باریتعالی می‌فرماید: **«وما صاحبکم بمجنون»** . [التکویر ۲۲] . [دوست و هم صحبت شما که در میان شما بزرگ شده و او را شناخته و ستوده اید (رسول اکرم ﷺ) دیوانه نیست و هرگز امکان دیوانگی برای او نیست]
چنانکه کفار می‌گفتند: محمد ﷺ دیوانه است .
«ولقد رءاه بالأفق المبین» . [التکویر ۲۳] . [به یقین محمد ﷺ جبریل را به صورتی آشکار در بالاترین آفق دید] .
محمد ﷺ دو بار جبریل علیهما السلام را در آفق مشاهده کرد .

بار اول در بطحاء^(۱) مکه، وقتی سر خود را بلند کرد او را در آبرهای آسمان دید که ششصد بال دارد و هر بالای آفاق را پوشانیده است .

بار دوم: خداوند می‌فرماید: **«وَلَقَدْ رَءَاهُ نَزْلَةَ أُخْرَىٰ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ»** . [النجم ۱۳ - ۱۴] . [و یک بار دیگر هم او را (یعنی جبریل را) رسول مشاهده کرد، و در نزد درخت سدره که در محلی است که منتهی و آخر عروج به آسمان است و فرشتگان و ارواح شهداء و پرهیزکاران از آن بالاتر نروند] . رسول الله ﷺ در شب معراج در آسمان چنانکه خداوند جبریل را آفریده او را دید .

آنچه گذشت بعضی از صفات جبریل عليه السلام بود . خداوند می‌فرماید: **«إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ»** . [الحاقة ۴۰] . [قرآن کلام خدا گفتار پیغمبری بزرگوار است]^(۲) . یعنی قرآن کلام خداوند سبحانه و تعالی است ولی در اینجا به جبریل منسوب داده شده زیرا او به محمد ﷺ رسانیده است، پس او مبلغی از طرف خداوند است و آنرا به پیغمبر اکرم ﷺ رسانیده و آن کلام خداوند عز و جل می‌باشد . و سخن به کسی اضافه می‌شود که اولین بار آنرا گفته باشد، نه کسی که آنرا به کسی دیگر ابلاغ کند، ولی اینجا به جبریل منسوب شده زیرا وی ابلاغ کننده است .

(۱) یکی از محله های مکه مکرمه می‌باشد .

(۲) در این سوره قرآن را گفتار پیغمبر خواند از این رو که پیغمبر رسالت تبلیغ آنرا دارد (مترجم)

چهارم: فرشتگان هستند که مأمورند به اعمال و کردار دیگرند مانند:

۱ — میکائیل مأمور است به نزول باران از آسمان که آنرا سوق میدهد در حالیکه خداوند سبحان به او فرمان داده است .
۲ — اسرافیل که مأمور به دمیدن در شیپور است وقتی خدای تعالی بخواهد مردم را از قبرهایشان برانگیزد و جسدها از قبرها می‌رویند و کامل می‌شوند و چیزی بجز روح باقی نمی‌ماند، در این وقت اسرافیل به فرمان خداوند در شیپور می‌دمد و ارواح به احساسی داخل می‌شود که از قبرها روئیده بود و بلند شده بودند، سپس به جایی که خداوند به آنان فرمان داده می‌روند .
خداوند تعالی می‌فرماید: ﴿يَوْمَ يُخْرِجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سُرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نَصَبٍ يَوْفُضُونَ﴾ . [المعارج ۴۳] .

[آن روزی که بسرعت و شتابان از قبرهایشان بیرون می‌آیند، گویا آنان بسوی بتهائی که می‌پرستیدند می‌شتابند] .
همچنان باری تعالی می‌فرماید: ﴿يُخْرِجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ كَأَنَّهُمْ جَرَادٌ مُنْتَشِرٌ مَهْطَعِينَ إِلَىٰ الدَّاعِ يَقُولُ الْكَاْفِرُونَ هَذَا يَوْمَ عَسْرٍ﴾ . [القمر ۷ — ۸] . [گروههای بشری بحال ترس و خواری او قبرها بیرون می‌آیند و منتشر شده بسوی منادی محشر شتابان اجابت می‌کنند، و کافران با هم گویند این همان روز سختی است که (ما آنرا انکار کردیم)] . این سه فرشته مأمور زندگی و حیات هستند پس: جبریل مأمور وحی است که با آن قلبها زنده میشود، و میکائیل مأمور باران است که زمین را بعد از مردن زنده می‌کند، و اسرافیل مأمور دمیدن در صور (شیپور) است که احساس را از قبرها زنده می‌کند . به همین خاطر رسول الله ﷺ در

نماز شب وقتی در شب برای خواندن نماز بلند می‌شود بعد از تکبیر تحریمه چنین می‌گفت: «اللهم رب جبرائیل ومیکائیل وإسرافیل فاطر السموات والأرض...». [مسلم]. خدایا، ای پروردگار جبریل و میکائیل، آفریننده آسمانها و زمین، تا آخر این دعاء . پس اینها عظیمترین فرشتگان هستند بخاطر بزرگی مأموریت آنها .

پنجم: فرشتگانی هستند که مأمورند به نطفه در شکم مادر چنانکه در حدیث عبدالله بن مسعود آمده که گفت: حدثنا رسول الله ﷺ وهو الصادق المصدوق: «إن أحدكم یجمع خلقه فی بطن أمه أربعین یوماً نطفة ثم یكون علقة مثل ذلك ثم یكون مضغة مثل ذلك ثم یرسل إلیه الملك فینفخ فیهِ الروح ویؤمر بأربع کلمات بکتب رزقه وأجله وعمله وشقی أو سعیده». [متفق علیه]. فرستاده خدا ﷺ بما فرمود و اوست پیغمبر راستگو و تصدیق شده: محققاً خلقت یکی از شما در شکم مادرش چنین انجام می‌گیرد: چهل روز بحالت نطفه است، پس از آن لخته ای از خون می‌شود در چهل روز، پس از آن تکه گوشتی می‌شود در چنین مدتی، پس از سه چهل روز (که جمعا صد و بیست روز خواهد بود) خدایتعالی فرشته ای بسوی او می‌فرستد تا در آن روح بدمد، و فرشته مأمور است به نوشتن چهار کلمه: نوشتن روزیش، مدت عمرش، کردارش، واینکه بدبخت یا نیکبخت است .

خداوند سبحانه و تعالی این فرشته را به این امر مهم و بزرگ به طرف او می‌فرستد .

ششم: و فرشتگانی هستند که به قبض و گرفتن روح و جانها مأمورند تا اینکه عمر او پایان یابد، و در اینجا (ملك الموت) فرشته مرگ است، چنانکه خدا می‌فرماید: ﴿قُلْ يَتُوفَاكُم مَّلَكُ الْمَوْتِ﴾ . [السجدة ۱۱] . [ای رسول ما بگو: فرشته مرگ جان شما را میگیرد] . و فرشته مرگ (ملك الموت) با خود همراهی دارد، چنانکه خداوند می‌فرماید: ﴿حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفِرُّونَ ثُمَّ رَدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقُّ﴾ [الأنعام ۶۱ - ۶۲] . [تا آنگاه که هنگام مرگ یکی از شما فرا رسد فرشتگان ما جان او را بستانند و ایشان در آنچه به آن مأمور می‌شوند هیچ کوتاهی نمی‌کنند، سپس بسوی مالک حقیقی شان خدای یکتای بر حق باز می‌گردند] . و مرگ به فرشتگان و به فرشته مرگ (ملك الموت) و به خداوند نسبت داده شده است: ﴿اللَّهُ يَتُوفِي الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا﴾ . [الزمر ۴۲] . [خدا است که وقت مرگ ارواح خلق را می‌گیرد] . و اینجا مرگ به خداوند نسبت داده شده، زیرا او سبحانه و تعالی به آن امر فرموده و به فرشتگان نسبت داده شده، زیرا آنان هستند که جان را از بدن جمع کرده تا اینکه به حلقوم برسد و به (ملك الموت) فرشته مرگ نسبت داده شده: ﴿قُلْ يَتُوفَاكُم مَّلَكُ الْمَوْتِ﴾ . [السجدة ۱۱] . زیرا او روح را قبض می‌کند در حالیکه در حلقوم جمع شده است .

هفتم: فرشتگانی هستند که به حفظ و نگهداری اعمال و کردار بنی آدم مأمورند، چنانکه در حدیث آمده: «يَتَعَابُونَ فِيكُمْ مَلَائِكَةٌ بِاللَّيْلِ وَمَلَائِكَةٌ بِالنَّهَارِ» . [متفق علیه] . فرشتگانی بی در پی بر شما وارد می‌شوند، گروهی شب

می‌آیند و گروهی روز می‌آیند . و باری تعالی می‌فرماید: ﴿وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لِحَافِظِينَ كَرَامًا كَاتِبِينَ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ﴾ . [الإنفطار ۱۰ - ۱۲] . البته و یقیناً نگهبانها برای مراقبت احوال و اعمال شما مأمورند، فرشتگان بزرگوارند که اعمال بندگان را می‌نویسند، شما هر چه کنید همه را می‌دانند] .

هر انسان دو فرشته با اوست

بر هر يك از انسانها دو فرشته مأموریت دارد، یکی بر سمت راست حسنات و نیکی‌های او را می‌نویسد، و دیگری در سمت چپ او بدیها را می‌نویسد، چنانکه باری تعالی می‌فرماید: ﴿إِذْ يَتَلَقَى الْمُتَلَقِيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشَّمَالِ قَعِيدٌ مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ﴾ . [ق ۱۷ - ۱۸] . [دو فرشته گفتار و کردار شخص را دریافت می‌دارند و آنرا ثبت می‌کنند، یکی از دست راست و دیگری از دست چپ نشسته و همنشین او هستند، هر کلمه ای که بر زبان براند (از خیر و شر) آنرا می‌نویسند و مراقب و حاضر حال اویند] . این فرشتگان در سفر و در اقامت با انسان هستند، و در تمامی احوال، در نماز در سجود با او هستند و او را ترك نمی‌کنند مگر در بعضی از حالات خاصی مانند قضای حاجت، و آنان گفتار و کردار او را می‌نویسند .

فرشتگان نیت و قصد انسانها را می‌نویسند

و در حدیث وارد است که نیت و قصد آنچه در قلب بنی آدم است، و آنرا در قلب می‌گوید، و آنچه نیت می‌کند که آنرا انجام دهد فرشته آنرا می‌نویسد .

به همین خاطر انسان اگر نیت نیک نماید ثوابش به او می‌رسد، و بر نیت بد نیز مجازات می‌شود، زیرا نیت عمل قلبی است . فرشتگان مأمورند بر انسان از وقتی که به سن بلوغ برسد تا اینکه از دنیا برود و آنان آنچه در دنیا از نیت و کردار و گفتار انجام داده می‌نویسند .

منزلت و مکانت نماز صبح و نماز عصر در بین نمازهای دیگر رسول الله ﷺ فرمودند: «یتعاقبون علیکم ملائكة باللیل وملائكة بالنهار یجتمعون فی صلاة العصر و فی صلاة الفجر ..» . [متفق علیه] . فرشتگانی پی در پی بر شما وارد می‌شوند، گروهی شب می‌آیند و گروهی روز می‌آیند، و اینها صبح و عصر با هم یک جا جمع می‌شوند . باری تعالی می‌فرماید: «وقرآن الفجر» . یعنی نماز صبح . و می‌فرماید: «إن قرآن الفجر كان مشهودا» . [الإسراء ۷۸] . [حقا که نماز صبح مورد مشاهده فرشتگان شب و فرشتگان روز است] . فرشتگان شب و فرشتگان روز در آن حاضر می‌شوند، و به قرآنی که در نماز تلاوت می‌شود گوش می‌دهند، و در نماز عصر حاضر با هم جمع می‌شوند خداوند در حالیکه حال انسانها را از فرشتگان به‌تر می‌داند از آنها سؤال می‌کند: چگونه و در چه حالی بندگاتم را ترك کردید؟ آنها می‌گویند: آنها را ترك کردیم در حالیکه نماز می‌خواندند، و به آنان وارد شدیم در حالی که نماز می‌خواندند . یعنی فرشتگان نازل شدند و ما در نماز عصر بودیم و با ما در نماز حاضر بودند، و بالا رفتند در حالیکه ما در نماز صبح بودیم، و به اینخاطر نماز عصر، نماز وسطی یعنی میانه نامیده شده است که خداوند بر آن تشویق کرده می‌فرماید: «حافظوا علی الصلوات

والصلاة الوسطی». [البقره ۲۳۸]. [محافظت کنید بر نمازهای فرض شبانه روزی، و بخصوص نماز میانه که نماز عصر است]. یعنی نماز عصر زیرا فرشتگان شب و فرشتگان روز در آن حاضر میشوند.

دعوتی بسوی کسانی که در کار و تکالیف شرعی کوتاهی و سستی میکنند

کجا هستند کسانی که از نماز صبح تخلف کرده بر فراش خود میخوابند و این منظر بزرگ را در هر شب با فرشتگان خدا مشاهده نمیکنند، فرشتگان خدا در عالم بالا (عالم ارواح مجرد) از آنان خبر میدهند که: بر آنان وارد شدیم در حالی که در نماز بودند، و آنان را ترك کردیم در حالی که در نماز بودند، چه فایده ای می کند کسی که از نماز صبح تخلف کرده و خواب را بر نماز ترجیح میدهد، و چه فایده ای می کند کسی که از نماز عصر سستی و کوتاهی کرده و خواب یا کارهای دیگر را بر نماز عصر ترجیح میدهد؟ در حدیث آمده که: «من فاتته صلاة العصر فكأنما وتر أهله وماله». [متفق علیه]. کسی که نماز عصر از او فوت شود مانند اینکه اهل و مال او از بین رفته است، و در حدیث دیگر: «فقد حبط عمله» مانند اینکه تمامی اعمال و کردار او نابود شده است. یعنی نماز را از وقت خود خارج کرده، و اگر از وقت آن خارج شود مانند اینکه از او فوت شده است.

هشتم: فرشتگان هستند که به حفظ و نگهداری انسان از هلاکت مأمورند، زیرا انسان راه می رود در حالیکه در خطر است، ولیکن خداوند فرشتگانی را مأمور کرده تا انسان را از خطر این دنیا که مقدر و سرنوشت او است نگهداری کنند.

و این زمین که انسان بر آن زندگی میکند در آن خطرهایی وجود دارد از قبیل حیوانات وحشی، و مارها، و عقربها، و در آن طاغوت‌هایی از بشر وجود دارد، و همچنین در آن ظلم و ستم وجود دارد، ولیکن خداوند این فرشتگان را قرار داده تا انسان را نگهداری کنند چنانکه میفرماید: **﴿لَهُ مَعْقِبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ﴾** . [الرعد ۱۱] . [برای هر انسان تعقیب‌کنندگان و پاسبانی است که از جلوی رو و پشت سر او را نگهداری می‌کنند] . به دستور خداوند او را حفظ می‌کنند، و مادامیکه خداوند برای او سلامتی نوشته این فرشتگان از او دفاع می‌کنند و هیچ بشری به او نمی‌رسد، و اگر خداوند خواست که مرگ و اجل او فرا رسد، فرشتگان او را ترك می‌کنند . و همیشه یکی از فرشتگان از جلو و دیگری از پشت سر، او را نگهداری می‌کنند: **﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغَيِّرُ مَا بَقِيَهُمْ حَتَّىٰ يَغِيروا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءَ فَلَا مَرَدَ لَهُ﴾** . [الرعد ۱۱] . [خدا تغییر نمی‌دهد حال مردمی را تا اینکه خودشان آن را تغییر دهند، چه در نعمت باشند و چه در محنت و سختی، چه در عزت باشند و چه در ذلت و خواری، چه در سرفرازی باشند و چه در خواری، آنرا تغییر نمی‌دهد مگر وقتی که مردم واقع زندگی خود را تغییر دهند، زیرا نتیجه همیشه ملازم عمل است، و هرگاه خدا اراده کند که مردمی را به بدی اعمالشان عقاب کند هیچ راه دفاعی نیست و هیچ کس مانع او نخواهد بود] . اگر سرنوشت او آمد و خداوند هلاکت آن انسان را خواست فرشتگان که مأمور نگهداری او هستند او را ترك می‌کنند، زیرا آنان خلاف فرمان خدا عمل نمی‌کنند .

نهم: فرشتگانی در این جهان هستند که مأمورند به اعمال و کرداری که جز خداوند عز و جل کسی آنرا نمی‌داند. فرشتگانی هستند که به دریاها مأمورند، و فرشتگانی هستند که به رودها مأمورند، و دیگرانی هستند که به اعمال و کردار بسیار زیاد دیگر مأمورند، این عالم و جهان که این همه رویدادها در آن پدید می‌آید همه در تقدیر و سرنوشت خداوند تعالی هستند، و فرشتگان به فرمان خدا به اجرای اینها می‌پردازند.

وجوب ایمان به فرشتگان و به آنچه انجام می‌دهند

از جمله فرشتگان آنها هستند که خداوند نام آنان را برایمان ذکر فرموده است، مانند جبریل و میکائیل و اسرافیل و مالک نگهبان جهنم: «ونادوا یا مالک ليقض علينا ربك». [الزخرف ۷۷]. [آن دوزخیان مالک نگهبان جهنم را ندا کرده و می‌گویند: ای مالک از پروردگارت بخواه تا ما را مرگ دهد، بمیریم و راحت شویم]. و فرشتگانی هستند که خداوند سبحانه و تعالی نام آنان را برایمان ذکر فرموده است، و ما به تمامی آنان ایمان می‌آوریم چه آنانیکه نامشان ذکر شده و چه آنانیکه نامشان ذکر نشده است، و به اعمال و کرداری که آنان به فرمان خدا آن اعمال را انجام می‌دهند ایمان می‌آوریم.

و فرشتگانی هستند در آسمان که مشغول عبادت و رکوع و سجود خدایند، و هیچ جایی از آسمان نیست مگر اینکه فرشته‌ای از فرشتگان در حال رکوع و سجود خداست.

و فرشتگانی هستند که جز خداوند کس دیگری از آنها خبر ندارد، و ما بطور اجمالی ایمان می‌آوریم به آن فرشتگان که نام آنها ذکر نشده، و بطور تفصیلی ایمان می‌آوریم به آن فرشتگانی که

نامشان ذکر شده، و آنان را دوست داریم . و آنها بیشترین کسانی هستند که بنی آدم را به نیکی و خیر نصیحت می‌کنند، و به نیکی فرمان می‌دهند، و برای آنان استغفار می‌کنند، چنانکه خداوند عز و جل می‌فرماید: ﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا﴾ . [غافر ۷] .

اختلافاتی که بین عمل فرشتگان و عمل شیاطین وجود دارد
۱ — فرشتگان تسبیح و تنزیه و سپاس خداوند را می‌گویند، و برای کسانی که در زمین هستند استغفار می‌کنند، و آنها بهترین پند دهندگان و ناصحترین مخلوقات خدا به بنی آدم هستند، و شیاطین از خائن‌ترین مخلوقات خدا به بنی آدم می‌باشند، زیرا شیاطین عهد و پیمان بسته اند که تا آنجائیکه بتوانند بنی آدم را گمراه کرده فریب دهند و او را به هلاکت برسانند .

۲ — فرشتگان به نیکی و خوبی امر می‌کنند .
و شیاطین به فساد و بدی امر می‌کنند، چنانکه خداوند می‌فرماید: ﴿وَمَنْ يَعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقِضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ﴾ . [الزخرف ۳۶] . [و هر کسی که خود را به کوری، و از قرآن که یاد خدای مهربان و رحمت خدا برای جهانیان است روی بگرداند، برای او شیطان برانگیزیم تا همیشه با او همراه و همنشین باشد] . پس کسانی که از قرآن اعراض کرده و به آن پشت کنند خداوند سبحانه و تعالی آنان را عذاب می‌دهد به اینکه شیطان بر او مسلط و چیره کرده تا همیشه همراه او باشد . و همچنین می‌فرماید: ﴿وَأَنَّهُمْ لِيَصُدُّوهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ

أَنَّهُمْ مَهْتَدُونَ حَتَّى إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بَعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ». [الزخرف ۳۷ - ۳۸]. [و بتحقیق آن شیطانها همیشه آن مردم را از خدا غافل کرده به گمراهی می‌کشانند، و ایشان گمان می‌کنند که براه راست رسیده اند، تا وقتی که از دنیا بسوی ما باز آید آنگاه با نهایت حسرت گوید: ای کاش میان من و تو فاصلهٔ میان مشرق و مغرب بود که او بسیار همنشین و یار بدی برای من بود]. و چیزی انسان را از شیطان دور نمی‌کند بجز ذکر و یاد خدایتعالی.

۳ - اینکه ذکر خداوند شیطان را از او می‌راند و فرشتگان نزد او حاضر می‌شوند.

و به همین خاطر شیطان را: الوسواس الخناس نامیده اند .
و هرگاه انسان ذکر خداوند را ترك کرد شیطان بسوی او می‌آید و هرگاه ذکر خدا کند فرشتگان دور او جمع می‌شوند، چنانکه در حدیث آمده: «ما اجتمع قوم فی بیت من بیوت الله یتلون کتاب الله یتدارسونه بیئهم إلا نزلت علیهم السکینة وغشیتهم الرحمة وحفتهم الملائكة و ذکرهم الله فیمن عنده». [مسلم]. هرگاه گروهی از مردم در خانه ای از خانه های خدا (یعنی در یکی از مساجد) کرد آیند تا کتاب خدا قرآن را بخوانند و درسهای آنرا بهم بفهمانند آرامش بر دلهای ایشان فرود آید، و مهر و رحمت خدا ایشان را فرا گیرد، و فرشتگان ایشانرا در بر گیرند، و خداوند ایشان را میان کسانی که نزد اوست یاد کند .
جاهائیکه فرشتگان به آنجا می‌روند

فرشتگان هستند که جهانگردند و در جستجوی حلقه های ذکر و درس هستند، و اگر حلقه ای از علم و دانش را دیدند به همدیگر می‌گویند: بیائید که نیاز خود را پیدا کردیم .
و حلقه های ذکر بسیار است و از آنجمله عبارتند از:
۱ — تلاوت قرآن، پس هر کس قرآن را تلاوت کند ذکر خدا را بجا آورده است .

۲ — و کسیکه نماز می‌خواند ذکر خدا را بجا آورده است .
۳ — و کسیکه تسبیح و تهلیل و تکبیر و استغفار و سپاس خدا کند ذکر خدا را بجا آورده است .
در اینجا فرشتگان اطراف و پیرامون آنها جمع می‌شوند و شیاطین از آنها دور می‌شوند .

۴ — کسیکه کتابهای علمی را مطالعه می‌کند و برای علم و دانش حلقه می‌زند تا علم و دانش بیاموزد ذکر خدا بجا آورده و فرشتگان پیرامون و اطراف وی جمع می‌شوند .

جاهائیکه شیاطین به آنجا می‌روند

۱ — کسانیکه وقت خود را بیهوده صرف می‌کنند مانند: مجالس موسیقی و ترانه و تئاتر (صحنه نمایش)، شیاطین پیرامون آنها جمع می‌شود و فرشتگان از آنها فاصله می‌گیرند .

۲ — کسیکه عکس جاندار در خانه آویزان کند فرشتگان به خانه اش داخل نمی‌شوند چنانکه در حدیث آمده: «إِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَا تَدْخُلُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ وَلَا صُورَةٌ» . [متفق علیه] . فرشتگان به خانه ای که در آن سگ و عکس باشد داخل نمی‌شوند .

پس فرشتگان رحمت به خانه هائیکه در آن عکس وجود دارد داخل نمی‌شوند، حال اینکه این عکسها بر دیوار آویزان باشد و یا

در قالب و صندوق برای یادبودی و قشنگی دیوارها و خانه‌ها باشد. و این عکسها که جاندار هستند فرشتگان را فراری می‌دهند و فرشتگان به چنین خانه‌هایی داخل نمی‌شوند. ولی اگر عکسها برای ضرورت باشد مانند عکس شناسنامه، و گذرنامه، و کارت شناسائی، و گواهینامه، و مانند اینها، برای اینگونه عکسها استثناء وجود دارد، زیرا برای تعظیم گذاشته نشده است. و همچنین عکسهاییکه در قالیچه زیر پا باشد مستثنی است. و قصد ما عکسهایی است که برای یاد بود و فخر نگهداری می‌شود، و ضرورتی برای آنها وجود ندارد، اینهاست که شیاطین را بخود جلب می‌کند، و فرشتگان را از خود می‌راند و از ورود فرشتگان جلوگیری می‌کند.

نشانه و تأثیر ایمان به فرشتگان در زندگی انسان

ایمان به فرشتگان تأثیر مهمی در زندگی روز مره انسان دارد، و اگر انسان دانست که چنین است احتیاط می‌کند، و اگر دانست که فرشتگان مأمور بر او هستند و شب و روز از او نگهداری می‌کنند، در اینحال احتیاط می‌کند تا اینکه چیزی بر او نوشته شود. آیا اگر بداند که جاسوسی دنبال او می‌باشند و از او مراقبت می‌کند آیا احتیاط نمی‌کند که ممکن است حرفی بزند و یا کاری انجام دهد که به ضرر او تمام شود؟ پس چطور از فرشتگان پرهیز نمی‌کند در حالیکه او آنها را نمی‌بیند و بشر جاسوسها را می‌بینند، کسیکه تو را نگاهبان می‌دهد و زیر نظر قرار دارد مواظب خود خواهی شد، ولی فرشتگان تو را می‌بینند و تو آنها را نمی‌بینی، ممکن است خود را از بشر پنهان کنی و داخل خانه ای شوی، یا دری بر خود ببندی تا از تو با خبر نشود

ولی فرشتگان در هر جا که باشی با تو همراهند . خداوند عز و جل به آنان این قدرت را داده تا هر جائیکه خداوند به آنها فرمان دهد برسند، به همین خاطر خداوند می‌فرماید: **«وإن علیکم لحافظین کراماً کاتبین یعلمون ما تفعلون»** . [الإنفطار ۱۰ - ۱۲] . خداوند اینرا فرموده تا ما مواظب خود باشیم . و این ثمره ایمان به فرشتگان است که انسان مواظب گفتار و کردار بد خود خواهد بود، تا اینکه بر او چیزی نوشته نشود، وگرنه روز قیامت مجازات خواهد شد .

هیچ چیز از خدا پنهان نخواهد بود

خداوند عز و جل می‌فرماید: **«إن کل نفس لما علیها حافظ»** . [الطارق ۴] . [برای هر شخص مراقب و نگهبانی است] . و می‌فرماید: **«ونحن أقرب إلیه من حبل الوريد»**، [ق ۱۶]، [و ما از رگ گردنش به او نزدیکتر هستیم] . آیا می‌دانید الوريد چیست؟ ورید انسان رگی است که در دو طرف گردن قرار دارد و خون در آن جاری است، یکی در طرف راست و دیگری در طرف چپ گردن می‌باشد و در آن خونی است که جسم انسان با آن تغذیه می‌شود . خداوند می‌فرماید: **«ونحن أقرب إلیه من حبل الوريد»** . و همچنان می‌فرماید: **«هو الأول والآخر والظاهر والباطن»** . [الحدید ۳] . [اوست اول و نخست که پیش از او هیچ کس نبوده، اوست آخر که همه فنا شوند و او بماند که بعد از او کسی نیست، اوست ظاهر و ما فوق همه، و اوست باطن و دور از دید همه، اوست پیشین و پسین و اوست آشکار و پنهان] . رسول الله ﷺ در تفسیر این آیه می‌فرماید: **«أنت الأول فلیس قبلك شیء وأنت الآخر فلیس بعدك شیء»**

وَأنت الظاهر فليس فوقك شيء وأنت الباطن فليس دونك شيء». [مسلم]. تو نخستینی که قبل تو چیزی نیست، و تو آخرین کسی که بعد از تو چیزی نیست، تو آشکاری که آشکارتر از تو چیزی نیست، تو پنهانی که پنهانتر از تو چیزی نیست.

پس هیچ چیزی در خشکی و دریا، و رودها، و صحراها، و بازارها، و مساجد، و نماشگاهها، و یا میدانهای بازی، و در همه جا، از خدای عز و جل مخفی و پنهان نخواهد شد.

نیکی‌ها و بدیها از خداوند مخفی و پنهان نخواهد بود، و به همین خاطر وقتی جبریل علیه السلام از رسول الله صلی الله علیه و آله در باره احسان و نیکی سؤال کرد، و گفت: مرا از احسان و نیکی با خبر ساز، رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «الإحسان أن تعبد الله كأنك تراه فإن لم تكن تراه فإنه يراك». [مسلم]. احسان عبارتست از اینکه خداوند را بگونه ای عبادت نمای گویا تو را می‌بینی، و اگر تو او را نمی‌بینی همانا او تو را می‌بیند. و خداوند می‌فرماید: «وَلَمَّا أَقْرَبَ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدًا مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ». [ق ۱۶ — ۱۸]. [و ما از رگ گردنش به او نزدیکتر هستیم، دو فرشته ای که گفتار و کردار شخص را دریافت کرده و آنرا می‌نویسند که یکی از طرف راست و دیگری از طرف چپ او نشسته است و همنشین او هست]. و می‌فرماید: «أَمْ يَحْسِبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سُرُومًا وَنَجْوَاهُمْ بَلَىٰ وَرَسَلْنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُوبُونَ». [الزخرف ۸]. [آیا گمان می‌کنند که سخنان سرّی و پنهانی که بگوش هم می‌گویند، و سخنان آشکار آنها را نمی‌شنویم؟ بلی می‌شنویم و رسولان ما (فرشتگان) نزد ایشان گفتار و کردارشان را

می‌نویسند]. پس خداوند عز و جل حرف زدن آهسته بین دو نفر و راز و نیاز کردن و آنچه سرّ می‌باشد می‌شنود و فرشتگان آنرا می‌نویسند و این از نشانه‌های ایمان به فرشتگان می‌باشد.

به خاطر دوست داشتن فرشتگان آنان را یاد آوری می‌کنیم ذکر و یاد آوری فرشتگان فقط برای علم و دانش و درک چیزی نیست چنانکه تاریخ را مطالعه می‌کنیم، بلکه ما آنان را یاد آوری می‌کنیم تا اینکه آماده شویم و بر حذر باشیم که چیزی از بدیها بر ما نوشته شود و روز قیامت مورد بازخواست خداوند قرار گیریم و مجازات شویم.

همچنین بخاطر دوست داشتن آنان را یاد آوری می‌کنیم، زیرا خداوند آنانرا دوست می‌دارد و همچنین ما آنان را دوست می‌داریم زیرا نیکوترین و فرمانبردارترین مخلوقات خداوند.

چنانکه باری تعالی می‌فرماید: **﴿کرام بررة﴾**. [عبس ۱۶].

[فرشتگانی بزرگوار و نیکوکار و عالی رتبه]. خلاصه اینکه بایستی قدر و منزلت فرشتگان را بدانیم و آنانرا دوست بداریم، زیرا خداوند آنان را دوست می‌دارد.

ولی کسیکه با فرشتگان دشمنی کند و آنان را دوست ندارد خداوند دشمن او خواهد بود. و کسیکه خداوند با او دشمن شود قیامت او بلند شده و حالی نخواهد داشت.

خداوند سبحانه و تعالی می‌فرماید: **﴿من کان عدواً لله و ملائکته و رسله و جبریل و میکال فإن الله عدوٌ للكافین﴾**.

[البقره ۹۸]. [هر کس با خدا و فرشتگان خدا و پیغمبران او و جبریل و میکائیل دشمنی کند و دشمن باشد (محققاً چنین کسی کافر خواهد بود) و خداوند هم دشمن کافران است].

و کسیکه با آنان دشمنی کند خداوند دشمن او خواهد بود .
 و در پایان از خداوند عز وجل خواستارم که ما و شما را ایمان
 صادق و علم و دانش مفید و عمل و کردار نیک و صالح عطا
 فرماید . و صلی الله علی نبینا محمد و علی آله و صحبه وسلم .

فهرست مطالب

صفحه	عنوان	م
۲	مقدمه ^۱ مترجم	۱
۳	مقدمه ^۲ نویسنده	۲
۵	ایمان به فرشتگان یعنی چه؟	۳
۶	فرشتگان از چه چیزی آفریده شده اند؟	۴
۶	صفات فرشتگان	۵
۱۱	کارهاییکه فرشتگان به آن مکلفند	۶
۱۱	بعضی از اعمال و کردار فرشتگان	۷
۱۲	تعداد حمل کنندگان عرش	۸
۱۳	الروح چند معنی دارد	۹
۱۴	صفات جبریل <small>علیه السلام</small>	۱۰
۱۹	هر انسان دو فرشته با اوست	۱۱
۲۰	فرشتگان نیت و قصد انسان را می‌نویسند	۱۲
۲۰	منزلت و مکانت نماز صبح و نماز عصر در بین نمازهای دیگر	۱۳

۲۱	دعوتی بسوی کساتیکه در کار و تکالیف شرعی کوتاهی و سستی میکنند	۱۴
۲۳	وجوب ایمان به فرشتگان و به آنچه انجام می‌دهند	۱۵
۲۴	اختلافاتی که بین عمل فرشتگان و عمل شیاطین وجود دارد	۱۶
۲۶	جاهانی که فرشتگان به آنجا می‌روند	۱۷
۲۷	جاهانی که شیاطین به آنجا می‌روند	۱۸
۲۸	نشانه و تأثیر ایمان به فرشتگان در زندگی انسان	۱۹
۲۸	هیچ چیز از خدا پنهان نخواهد بود	۲۰
۳۰	به خاطر دوست داشتن فرشتگان آنان را یاد آوری می‌کنیم	۲۱
۳۲	فهرست مطالب	۲۲